

בס"ד

הגאולה פה: איך מפסיקים להאמין ומתחילים לראות?

ילדה ישבה על הברכיים של הסבא שלה וליטפה את הלחי שלו. היא הרגישה את העור הסדוק, המגורד והמיובל. אחר כך העבירה יד על הלחי של עצמה וחשה את העור הנעים, החלק והנקי. היא אמרה: "סבא, נכון אתה נולדת לפני הרבה שנים?!". – "כן". "ונכון אני נולדתי ממש לא מזמן?!". – "כן". "אז אני חושבת שהעולם הולך ומשתפר כל הזמן..."

יש לי שאלה: מי רוצה לזכות בלוטו? – כולם.

מי קנה השבוע כרטיס לוטו? – מעט מאוד אנשים.

למה זה ככה? אם כולם חולמים לזכות בלוטו ולהתחיל להגשים את רוב החלומות שלהם, למה אדם ממוצע אינו טורח לעשות את הצעד המינימלי ולגשת לדוכן הלוטו לקנות כרטיס?

כי לא מספיק לרצות, צריך להיות סבורים **שזה יכול לקרות**. אדם לא עושה את מה שהוא רוצה, אלא את מה שהוא סבור שעומד לקרות. החלום התיאורטי כשלעצמו אינו מספיק כדי להניע אותנו לעשייה, אלא צריך שותפות של המוח שמעריך בצורה ריאלית שהחלום עומד להתממש.

זה בערך הדיסוננס הקוגניטיבי – הפער ההכרתי – שכולנו חשים ביחס למשיח. אנו נכנסים היום לשלוש שבועות האבל על חורבן ירושלים ובמובן החיובי מתחזקים באמונה לזכות להגיע לעולם מושלם בו יפתרו כל צרותינו. אבל ביחד עם זה קשה באמת לחיות בתחושה שהנה הדברים קורים. החלום על הגאולה הוא כה גדול, כה מהפכני וכה שונה מחיינו שקשה לראות את זה קורה.

האתגר הוא לחבר את המוח לעתיד מופלא **שכל כך רחוק מההווה**. הדרך בה המוח צופה ומתכן את העתיד היא באמצעות **הכפלה של ההווה**. מה שנקרא בשפה המקצועית "אקסטרפולציה". האדם מעריך את ההווה שלו, מכפיל אותו בשנות העתיד וכך מפתח הערכה למה שצפוי לו. נניח אחד שרוצה להעריך אם יהיה מסוגל לעמוד בתשלומי המשכנתא בעוד עשרים שנה, הוא לוקח את ההכנסות שלו בהווה, מוסיף תחשיב כמה אמור להתווסף לו עוד עשרים שנה ויוצר הערכה.

וזה האתגר לבצע אקסטרפולציה ביחס לגאולה: העתיד המובטח הוא כה מהפכני ושונה מההווה שקשה לחשב אותו בגבולות ההיגיון המוכרים לנו.

אולי אפשר לומר שהדבר רמוז בלשון הרמב"ם בסוף ספרו:

1. רמב"ם הלכות מלכים יא: וכל מי שאינו מאמין בו או שאינו מחכה לביאתו – לא בשאר נביאים בלבד הוא כופר אלא בתורה ובמשה רבינו, שהרי התורה מעידה עליו שנאמר 'ושב ה'א את שבותך ורחמך ושב וקבצך מכל העמים' ... ואף בפרשת בלעם נאמר - ושם נִבָּא בשני המשיחים: במשיח ראשון שהוא דוד שהושיע ישראל מיד צריהם, ובמשיח האחרון שמושיע מיד בני עשו: 'אראנו ולא עתה' זה דוד, 'אשורנו ולא קרוב' זה מלך המשיח; 'דרך כוכב מיעקב' זה דוד, 'וקם שבט מישראל' זה מלך המשיח; 'ומחץ פאתי מואב' זה דוד שנאמר 'ויך את מואב', 'וקרקר כל בני שת' זה מלך המשיח.

הרמב"ם מוכיח שחזון הגאולה מפורש כבר בתורה עצמה ולכן יהודי חייב **להאמין** בו ול**חכות** לביאתו. אבל מה הכפילות של אמונה וחיכיון? הרי מי שמאמין מחכה ומי שמחכה מאמין? אולי אפשר לומר כי הרבה מאמינים אבל לא מחכים. שכן האמונה היא כח ערטילאי הנובע מהעוצמה של הנשמה, אבל כדי **לחכות למשיח** ולקום בבוקר בהתרגשות שהנה זה קורה – צריך יותר מאמונה. וזה גופא החידוש ההלכתי של הרמב"ם: חובת האמונה צריכה להיות במידה כזו שתחלחל אל תוך גבולות ההיגיון ותביא לכדי **ייחול וציפייה נלהבים ממש**.

והשאלה היא איך עושים את זה? כיצד עוברים מאמונה לציפייה?

הבה נפרט בכמה מילים את עיקרי החזון המופלא של העולם המושלם באחרית הימים: האמונה היהודית סוברת שהעולם צועד למקום מושלם והעתיד אמור להיות אופטימאלי. מעבר לכל הקשיים והאתגרים שאנו חווים היום, התפישה היא שהרוע זמני והטוב נצחי.

כך מסתיימת תפילת שחרית בקהילות רבות בקריאת י"ג עיקרי האמונה שניסח הרמב"ם. אלו היסודות המרכזיים של אמונת ישראל, כמו מציאות בורא יחיד, תורה מן השמים, אמיתיות הנבואה ועוד. שני העיקרים האחרונים הם הביטחון שהעולם הולך למקום טוב:

יג עיקרי האמונה להרמב"ם: הראשון: אני מאמין באמונה שלמה שהבורא יתברך שמו הוא בורא ומנהיג לכל הברואים והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים ... התשיעי: אני מאמין באמונה שלמה שזאת התורה לא תהא מוחלפת... השנים עשר: אני מאמין באמונה שלמה בביאת המשיח ואף על פי שיתמהמה עם כל זה אחכה לו בכל יום שיבוא. השלושה עשר: אני מאמין באמונה שלמה שתהיה תחיית המתים בעת שיעלה רצון מאת הבורא יתברך שמו ויתעלה זכרו לעד ולעולמי עולמים

בפרטיות: ייעודי הגאולה העיקריים הם קץ המוות ותחיית המתים, שלום עולמי, שפע גשמי, ומעל הכול התייצבות עם ישראל בראש האומות והעיר ירושלים תהיה מקור של השראה והתחדשות רוחנית לעולם כולו. על האמונה בקץ המוות ותחיית המתים קראנו לעיל בעיקר השלושה עשר של הרמב"ם. על התייצבות עם ישראל בראש האומות קראנו לעיל בדברי הנבואה של בלעם שצוטטו מהרמב"ם. וכך הייעודים של שלום עולמי ושפע גשמי רמוזים כבר בתורה עצמה:

ויקרא כו,ו: אם בחקותי תלכו ואת מצוותי תשמרו ... והשבת חיה רעה מן הארץ - **מדרש ספרא:** רבי שמעון אומר: **משביתן שלא יזיקו.** וכן אומר הנביא ישעיהו (יא) 'וגר זאב עם כבש ונמר עם גדי ירבע, ועגל וכפיר ומריא יחדיו ונער קטון נוהג בהם... ואריה כבקר יאכל תבן'.

הנביא ישעיהו מוסיף ומתאר מציאות פלאית בה העולם הופך להיות פסטוראלי, רגוע וחסר מתח. טבע בעלי החיים ישתנה והם יהפכו להיות צמחוניים ומאופקים. וכשם שישרה השלום בעולם החי, כך יתפשט הרוע במקום החשוב ביותר: בעולמו של האדם. זה החזון אותו בחרו מייסדי בנין האו"ם בניו יורק לחקוק על חזית הבניין:

ישעיהו ב: והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים ... והלכו עמים רבים ואמרו לנו ונעלה אל הר ה' ... וכתתו חרבותם לאיתים וחניתותיהם למזמרות, לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה.

וכשם שתשרה השלמות בעולם החי והמדבר, כך ישרה השפע בעולם הצומח:

ויקרא כו,ד: ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה ייתן פריו – רש"י: הן אילני סרק ועתידים לעשות פירות.

עולם הצומח יגיע לידי שלימות ועצי האלון, הברוש והאיקליפטוס יהפכו להיות נותני פירות מתוקים.

והשאלה היא כאמור: איך מכניסים לראש שזה אפשרי וריאלי? ובעצם מה פתאום שזה יקרה? אנו מכירים כל כך טוב את העולם הבעייתי שלנו ולא ברור מה יהפוך אותו פתאום למושלם?

אנו רוצים לטעון כי שלימותו האידיאלית של העולם היא המצב הסביר והריאלי. למעשה, השאלה האמיתית היא הפוכה: איך זה לא קרה עד היום? כיצד הקב"ה מאפשר כל כך הרבה סבל? אבל אין כל ספק שיבואו ימים אחרים בהם תהיה הטובה משופעת הרבה.

הבה נוכיח זאת בשלושה שלבים: 1. בעזרת מה **שקורה כבר**. אם נתעלה מעל הבעיות הקטנות ונפתח מבט מקיף על המציאות, נגלה כי מעולם לא היינו קרובים יותר להתממשות חזון הנביאים. 2. בעזרת מה **שקרה**. האמת היא שאין כל חידוש בחזון הגאולה והכל התקיים כבר בעבר ומה שהתרחש בעבר יכול לשוב ולהתרחש גם בעתיד. 3. בעזרת מה **שיקרה בעתיד**. האמת היא שטבעו של העולם הוא **לצעוד בהתקדמות מתמדת** ולהתקרב כל העת אל המצב המושלם.

ב. נתחיל עם מה שקורה בהווה. משפט יפה אומר: **אם הנך רוצה לדעת כמה רע – תקרא עיתונים. אבל אם הנך רוצה לדעת כמה טוב – תלמד היסטוריה.** האמת היא שמספיק לפתוח את העיניים ולהביט מסביב ולראות שמעולם לא היינו כה קרובים למציאות האידיאלית שמחכים לה.

לפני 800 שנה ישב במצרים ענק הדורות ושרטט את העתיד היהודי והעולמי. טרם נקרא את דבריו, נחשוב רגע איך היו נראים חיי: חיי הרמב"ם היו תמצית הייסורים של היהודי באותם ימים. הרמב"ם נולד בקורדובה בספרד, אבל בהיותו בן עשר, ברח משפחתו מספרד בטרם תונף עליהם סכין השחיטה. שבט מוסלמי ברברי בשם "אל מוואחידון" כבש את כל צפון אפריקה, ממרוקו בדרום עד ספרד בצפון, והשליט את הדת המוסלמית. פלוגות "אל מוואחידון" היו אכזריות כמו כנופיות דאע"ש של ימינו והותירו שתי אפשרויות: להתאסלם או למות.

במשך עשר שנים לא מצאו הרמב"ם ומשפחתו מנוחה. הם נמלטו מעיר לעיר ושוב נמלטו. הם הגיעו לעיר פאס במרוקו, אך אחרי חמש שנים ברחו באימה והחליטו לחצות את הים התיכון ולעלות ארצה. הם הגיעו לעכו, אך כאן פגשו אויב לא פחות אכזרי: הצלבנים הנוצריים שעלו במסעי הצלב והכריחו להתנצר. מוכה וחבול המשיך הרמב"ם למצרים וקיווה למצוא בה שקט.

סוף-סוף החל הרמב"ם להגשים את חלומו הגדול ולכתוב את חיבורו המונומנטלי. אחיו דוד שהיה סוחר נטל את פרנסת שתי המשפחות והרמב"ם היה יכול להתרכז בכתיבת ה"משנה תורה". אבל החיים היו מלאי סכנות ומתוך הים הגיעה הבשורה הנוראה: דוד טבע עם כל רכושו, והרמב"ם נותר ללא משענת כלכלית. כעת היה עליו למצוא מקצוע ולפרנס את שתי המשפחות. הרמב"ם מעיד כי הוא שקע באבל כבד ובמשך שנה שלמה התקשה לחזור לעצמו.

איך אמורה להיראות התחזית של אדם כזה אודות העתיד? אמרנו שאדם עורך אקסטרפולציה וגוזר את העתיד מתוך ההווה שלו וכיצד אמור הרמב"ם להעריך מה צפוי לעם ישראל?

2. סוף הלכות מלכים להרמב"ם: א. הכבוד לעם היהודי: זה שנאמר בישעיה 'וגר זאב עם כבש ונמר עם גדי ירבע' - משל וחיידה וענין הדבר שיהיו ישראל יושבין לבטח עם רשעי עכו"ם המשוליים **כזאב ונמר. ב. קיבוץ גלויות:** כשתתיישב ממלכתו ויתקבצו אליו כל ישראל וכו'. ג. **שפע ושלוש:** ובאותו הזמן לא יהיה שם לא רעב ולא מלחמה ולא קנאה ותחרות שהטובה תהיה מושפעת הרבה וכל המעדינים מצויין כעפר. ד. **התפשטות חוכמת התורה:** ולא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד ולפיכך יהיו ישראל חכמים גדולים ויודעים דברים הסתומים וישיגו דעת בוראם.

אף שסביבו נשחטו יהודים ונשרפו, הרמב"ם צפה שעם ישראל עתיד לעמוד בראש האומות. בעוד שהוא נאלץ לברוח מארץ ישראל, הרמב"ם צפה שעם ישראל עתיד לשוב בהמוניו לארצו. למרות שהוא עצמו סבל מעוני ושכול, הרמב"ם צפה עתיד של שפע. ובוודאי שהרמב"ם לא היה פנוי לעסוק בתורה ובחוכמתה בניגוד להבטחה האחרונה שלו אודות העתיד.

ועכשיו ננסה לבחון האם אי פעם היינו קרובים יותר להתגשמות הנבואות הללו? נתחיל עם ההבטחה הראשונה כי עם ישראל עתיד לזכות לכבוד בין העמים: נתבונן רק בדוגמה קטנה שהתרחשה לפני מספר חודשים: עם כל הקשיים הכואבים של הקורונה, אבל בשנה האחרונה הסתתרו גם תופעות מדהימות הקשורות לעם ישראל שאם מישהו היה מציע אותן לפני ארבעים שנה – היו מביטים עליו כמו על מטורף או אולי לא היו מביטים בו בכלל...

(ראשית, עצם ההתפרקות של העולם מהקורונה היא איתות לגאולה. איש לא העלה בדעתו כמה קל לשבש לחלוטין את הסדר העולמי ולגרום למיליארדי אנשים בחמש יבשות לא לצאת מהבית. ואם כך במידה רעה, קל וחומר במידה טובה, שיכול הקב"ה לחולל אירועים כאלו שישנו ברגע את המציאות).

אבל החלק הטוב והחיובי: אחרי "הסכמי אברהם" עם איחוד האמירויות, עמדה ישראל לפני כמה חודשים על סף הסכם שלום עם המדינות הערביות המתונות החשובות בעולם כמו סעודיה וקטאר **ובכך עמדה לסיים את הסכסוך הישראלי-ערבי** (למעט איראן וגרורתיה). נחשוב על מעמד הדלקת נרות חנוכה שהתקיים לפני כמה חודשים למרגלות המגדל הגבוה בעולם, בורג' חליפה בדובאי, כאשר כיפות וכאפיות ישבו זה לצד זה ושליח הרבי מנהל את החגיגה – האם אין זה התגשמות החזון "גר זאב עם כבש ונמר עם גדי ירבע"?

ומי היה יכול לצפות את העובדה שהמדינה הראשונה בעולם שתקבל את החיסונים תהיה ישראל?

הנה סיפור מדהים שהתפרסם באתרי החדשות לפני כמה חודשים¹: "ניצולת מטוס סבנה לראש הממשלה: תן לי להתחסן בארץ". פטריסה שטרן, יהודייה תושבת בלגיה, הייתה בת 6 כשעלתה על טיסת חברת "סבנה" מבריסל לתל אביב בשמיני במאי 1972. באמצע הטיסה זינקו ארבעה מחבלים לתא הטייס והכריזו על חטיפת המטוס. הם השגו על הקברניט כשהנחית את המטוס בתל אביב ודרשו שחרור 315 מחבלים מאש"ף או יפוצצו את המטוס על הקרקע ברימונים ומטעני נפץ.

בעיצומו של משא ומתן שניהלה הממשלה עם המחבלים, פרץ צוות סיירת מטכ"ל בראשות אהוד ברק לתוך המטוס וחיסל את המחבלים וביניהם פטריסה הקטנה. והשנה, אחרי כמעט חמישים שנה מאז, פטריסה אינה מצליחה לחזור לחייה השגרתיים בגלל הקורונה שמכה בעוצמה ביבשת האירופית והיא מבקשת מנתניהו להציל אותה שוב: לעלות ארצה ולקבל את החיסון.

ההבטחה השנייה: **התקבצות עם ישראל בארצו**: שבעים שנה אחרי השואה, אוכלוסיית ישראל הגיעה לתשעה מיליון איש, מתוכם קרוב לשבע מיליון הם יהודים. אנחנו מתקרבים למצב בו חצי מהעם היהודי מתגורר בארץ. זה נתון מדהים שלא התרחש מאז ימי הבית השני.

כך גם הכבוד ליהודי הדתי: אלפי שנים לא היה קל יותר להיות דתי וכיום אדם לא סובל בשומקום מאפליה בגלל אמונתו. עד לפני מספר חודשים ירדה משפחה דתית שומרת מצוות בתוך הבית הלבן: בתו, חתנו ונכדיו של האדם החזק בעולם. אם אסתר המלכה בזמנו הייתה צריכה להסתיר את עמה ומולדתה, כיום זה כבוד להיות יהודי דתי בכל מקום בעולם.

ההבטחה השלישית: **שפע ושלו**: אנו חיים בעולם בו המלחמה הפכה להיות מחוץ ללקסיקון. בעוד שעד לפני שבעים שנה, המלחמה הייתה המציאות הפשוטה ומטורף אחד היה יכול להפוך את העולם לאבק שרפה, כיום מנהיגי העולם עושים הכול כדי להתגבר על מאבקים בדרכים דיפלומטיות, וצורר כמו אסד הוא פרסונה נון גראטה ואינו יכול לצאת מסוריה.

וגם הרעב בדרך להשמדה. תשעים אחוז מאוכלוסיית העולם אינה סובלת מרעב, ומדענים מעריכים כי עד 2030 יתגברו כליל על בעיית הרעב בעולם. אם כבר, הבעיה כיום הפוכה: **המחלות נוצרות מעודף שפע ויותר אנשים מתים מקוקה קולה מאשר מרעב...**

ספר השיחות תשנ"ב ב/368: במשך כל הדורות התנהלו ריבוי מלחמות בין אומות העולם שגרמו הרס וחורבן... ועל כורחך צריך לומר, שהסיבה האמתית לכך שבתקופה האחרונה ניכרת השאיפה לגמר ולסיום תקופת המלחמות בעולם והתחלת תקופה חדשה של קיום העולם על פי צדק ויושר, שלום ואחדות... [היא] מפני שמתקרבים לזמן שאודותיו הכריזו הנביאים "וכתתו חרבותם לאתים".

כך תוחלת החיים עולה משנה לשנה. אתם מוזמנים לחפש ברשת על ענף המדע המתפתח: **תום עידן הזקנה**. מדענים פועלים לבודד את הגן האחראי על הזקנה ולהעניק חיים ארוכים הרבה יותר. ישנה תולעת שהצליחו כבר להכפיל את אורך חייה הממוצע. כאן תוכלו למצוא עוד דוגמאות רבות לתהליך החיובי העובר על המציאות ובעיקר בשנים האחרונות:

https://www.facebook.com/easyconomy/posts/399460207198344?comment_id=406591053151926&comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22R%22%7D

ההבטחה הרביעית: **התפשטות חוכמת התורה**: מעולם לא היה פשוט יותר ללמוד תורה. לא מזמן שבת מארצות הברית ולידי יושב יהודי עם אוזניות. המסך מולו היה חשוך והתפלאתי מהו מאזין. האוזניות הובילו אל הטלפון ועל המסך ריצד שיעור חסידות באינטרנט... עוד עשרות נוסעים חרדים ודתיים ישבו לאורך עשר שעות עם אוזניות ופשוט למדו תורה. כך כמה אנשים כאן שומעים שיעור בדרך לעבודה? כמה שומעים בתוך שעות העבודה? ברור שבכל ההיסטוריה היהודית (חוץ מימי חזקיהו...) לא היה שפע כזה של תורה ומודעות לפנימיות התורה בפרט.

¹ <https://www.israelhayom.co.il/article/861775>

עד כאן ביחס למה שקורה בהווה וההתקדמות לקראת עולם מושלם. ואולם זה לא מספיק; אולי התקדמנו צעד או שניים, אבל ברור שאנו רחוקים מהמצב האופטימאלי עליו דיברה התורה והנביאים, כמו קץ המוות וסילוק הטרף. ובכן, מה גורם לנו לחשוב שמצב כזה יכול להיות ריאלי?

עלינו להתקדם צעד נוסף: אל מה שקרה בעבר.

ג. הרמב"ן מציג תפישה מרתקת מאחורי חזון הגאולה: **הכול היה לעולמים**. עד כמה שחזון אחרית הימים מהפכני, מדובר בסך הכול בחזרה אחורה לנקודת ההתחלה של המציאות.

ניקח את כל הבטחות הגאולה שהוזכרו לעיל – מנס החיים הנצחיים ועד רוח הפיוס שתשרה על הג'ונגלים של אפריקה – ונגלה כי הכול כבר היה לעולמים: **כך בדיוק ברא ה' את עולמו מראש** וכל הקלקול וההפסד שאנו מכירים – הוא ההפתעה והחידוש שאינו צפוי.

נשוב אל המתואר בפרשת בראשית: הפסוק כותב במפורש כי האדם תוכנן **לחיות לנצח** ולולי החטא, עוד היה עמנו היום. למעשה, גם אחרי החטא חי אדם הראשון **930 שנה**, יותר מפי תשע ממשיך החיים הממוצע כיום, ולדעת הרמב"ן הוא היה אמור להמשיך לחיות כך לנצח.

3. בראשית ב, יז: ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות. **אגרת הוויכוח לרמב"ן:** אדם הראשון חי אלף שנה פחות ע', והנה מפורש בכתוב כי בעונו מת ואילו לא חטא היה חי **יותר ויותר או לעולם** ... אלמלא שחטא לא מת לעולם כי הנשמה העליונית נותנת לו חיים לעד.

ההיגיון בכך פשוט: כל יצירה משקפת את היכולות של היוצר שלה וכיון שיוצר המציאות הוא הבורא הנצחי והטוב, ההיגיון מחייב שהבורא ייצור נבראים נצחיים כמותו. כשם שחברת היוקרה 'מרצדס' מייצרת מכונית שמחזיקה שנים ארוכות ואינה נאנקת בתקלות אין סופיות, קל וחומר שהבורא המושלם אמור לברוא בני אדם חזקים ובריאם שמאריכים ימים.

למה הדבר דומה? נכנסתי פעם לחנות מכשירי חשמל בראשון לציון ונקלעתי לתוך וויכוח אימים. קונה נפנף בתעודת קנייה של מכונית כביסה מלפני חצי שנה ודרש להחזיר את המוצר. המכונה שבקה חיים והוא תבע להחזיר אותה לחנות. בעל החנות הגיב: "תשמע אדוני, קניית מוצר סיני זה מה שזה. אף אחד לא יכול להבטיח לך שהסיני יחזיק מעמד". אבל הקונה הגיב בנחרצות: "קניתי מכונית גרמנית ולא סינית ומוצר אירופי אמור להאריך ימים..."

כך ייעוד השלום והשלום - אינו אלא שחזור של המצב הבראשיתי. האמת היא שהעולם נברא בצורה כזו בה בעלי החיים היו צמחוניים ואכלו עשב ולא הזיקו וטרפו אחד את השני.

גם כאן נוכל להחיל את משל ה'מרצדס' שהובא לעיל: הרי לא קיים בעולם רוע ואכזריות נוראיים כמו בין בעלי החיים בטבע. סרטי נשיונל גיאוגרפיק מציגים עדת זאבים שלוכדת זברה אומללה ובתוך רגע נקרעת לגזרים משל הייתה נייר מעופף ברוח. ובכן **האם זה העולם שיצר הבורא הטוב והרחום?** האם מישהו היה מקים עולם אכזר כזה?! הכרח כי אין הדבר אלא קלקול מאוחר.

בראשית א, ל: ולכל חית הארץ... את כל ירק עשב לעולם - **רמב"ן בחקותי שם:** לא היה הטרף בחיות הרעות, רק מפני חטאו של אדם – כי נגזר עליו להיות טרף לשיניהם והושם הטרף טבע להם גם לטרף זז את זז, כידוע כי בטרפם האדם פעם אחת יוסיפו להיות רעים יותר.

כך לגבי השפע העולמי שיבוא לידי ביטוי באילני הסרק שעתידיים לתת פירות: האמת היא שכבר היה לעולמים וכך בדיוק נברא העולם. נעבור על פסוקי הבריאה בספר בראשית ולא נמצא שם תיאור של אילנות סרק. רק "כל העץ אשר בו פרי זרע זרע".

רמב"ן בראשית א, יא: ואני תמה איך לא הזכיר הכתוב אילני הסרק [בבריאת העולם] וציווה בעץ פרי לבדו? אולי בזה נתעוררו רבותינו (ב"ר ה, ט): אף אילני סרק עשו פירות ורק מקללת 'ארורה האדמה' [אחרי החטא] נעשו סרק.

אין זאת אלא שבעקבות חטא עץ הדעת, קולל העולם ושלטה בו הזמניות והארעיות. מה שקרה בחטא עץ הדעת הוא שהאדם ריסק את המרצדס לתהומות והכל הפך להיות זמני ורעוע. המוות היה השינוי הראשון: הקב"ה שתל חיידק קטלני בגופו של האדם בתור עונש על החטא הראשון. בעקבות עונשו של האדם, הותר לבעלי החיים לטרוף אותו ולהזיק לו, ומכאן נוצר הטרף גם ביניהן לבין עצמן. וגם האדמה שממנה נוצר האדם ירדה ממדרגתה ועברה להוציא אילנות סרק.

כיון שכן, הגאולה היא בסך הכול **השבת הדברים למקומם**: סילוק החטא והיצר הרע ומכאן חזרת העולם כולו אל נקודת הבראשית הטהורה והמושלמת שלו. הקב"ה ילחץ על מתג ה**ריסטרט** וישיב את העולם אל **נקודת הבראשית**. אותו רע פנימי שעורר את החטא ייעלם וכך יהיה העולם בשל להתקיים בצורה המושלמת שייעד לו האלוקים מראש.

עד כאן ביחס למה שכבר קרה. ואולם סוף-סוף התלמיד הממולח אינו רגוע: איך ייווצר המעבר בין העבר המושלם ובין ההווה הרקוב? במילים אחרות: מה מועילה העובדה שפעם – לפני כמעט 6000 שנה – נוצרה מרצדס מושלמת ומבריקה? הרי מאז התגלגלה המרצדס אלפי פעמים לתהומות והתרסקה ואיך נוכל להשיב אותה לנקודת ההתחלה שלה?

כאן עלינו להוסיף תפישה שלישית, עמוקה ומרוממת עד אין קץ. כאן נמצאת הקריאה לפעולה הרלוונטית והעכשווית לעת הזו.

ד. האמת היא שלא רק פעם היה טוב, אלא הטוב הראשוני והבסיסי יצר **טבע של התקדמות מתמדת**. עד כמה שההווה בעייתי ולא מושלם, אבל העולם שלנו הוא מקום כזה שצועד בהתמדה אל הטוב ומיום ליום מתקן את העוולות של אתמול.

הקב"ה תכנן מראש עולם של שלמות, אבל נתן לנו את הזכות להוביל לשם **בכוחות עצמנו**. ולכן אף שהעולם התקלקל אחרי החטא, אבל טבעו של האדם הוא לקום, לתקן את עצמו ולהתקדם. ואכן כשבוחנים את העולם בטווח של אלפי שנים – רואים זאת: **העולם מתקדם בהדרגה לקראת הטוב**.

לפני שנוכיח זאת מתוך המציאות, נראה זאת בתורה: הפסוקים, כדרכם, מצליחים לדחוס תפישת עולם שלמה בתוך חמש אותיות:

4. בראשית ב: ויכל אלוקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה וישבת ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה: ויברך אלוקים את יום השביעי ויקדש אתו כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלוקים - לעשות.

הקושי בולט לעין: הקטע כולו כתוב בלשון **עבר**, "ויכל", "עשה", "שבת", "ברא", משום שהקטע מתאר את המבט של האלוקים **לאחור**, ביום שישי בערב, אודות המעשים שעשה במשך שש ימי השבוע. ואילו המילה האחרונה קופצת ללשון **עתיד**: "לעשות". אבל מה נותר לעשות אחרי שבוע כה מוצלח?

רש"י בראשית רבה יא: 'ועשה' אין כתיב כאן אלא 'לעשות', לומר שהכול צריך תיקון.

המילה הזו הופכת את כל מה שחשבנו על הבריאה. עד כאן תיארה התורה את כל הטוב שנוצר בשישה ימים, ואז באה המילה האחת והופכת הכול: האמת היא שעוד לא נברא עולם טוב, אלא עולם **המסוגל להיות טוב**, **הצועד אל הטוב**. האלוקים תכנן עולם מושלם - אבל כזה שיגיע לשם **בדרך הארוכה**. בני האדם יפלו ויתעו, אבל יקומו ויבחרו מרצונם ליצור חברה צודקת, מאופקת וקדושה.

הנה דוגמה מופלאה מתוך התורה עצמה: ספר בראשית ותחילת ספר שמות משרטטים מסלול של **שש התנגשויות בין אחים**. הבריאה מתחילה עם מריבה בין קין להבל, ממשיכה עם תחרות בין ישמעאל ויצחק, זה מתקדם לעימות בין עשו ויעקב, מתגלגל לאסון בין אחי יוסף, ממשיך עם הקדמת אפרים למנשה, והסבב האחרון הוא החשש של משה לקחת את ההנהגה מידי אחיו המבוגר ממנו.

מה הסיפור? טמון כאן רעיון כביר: **לא מריבה אלא התקדמות מתמדת לשלום**. נחפור בדברים ונשים לב שממריבה למריבה **משתפרים האחים ולומדים להתעלות מעל העימות**: הסבב הראשון בין קין להבל נגמר ברצח. הסבב השני בין ישמעאל ויצחק נגמר טוב יותר: בהתנתקות. ישמעאל הלך

לאימא שלו ויצחק הלך לאברהם. בסבב השלישי הושג עוד שיפור: עשו נופל על כתפי יעקב והם נשבעים לחזור ולהיפגש. הסבב הרביעי בין אחי יוסף קופץ מדרגה ומסתיים במחילה וסליחה ובמגורים משותפים בארץ גושן. בסבב החמישי בין מנשה לאפרים, לא מתחילה מריבה לכתחילה. ואילו בסבב האחרון מגיעה שלמות השלום: אהרן מפרגן למשה ועובר לשמש כמתרגמו ונושא כליו.

דוגמה נוספת: בתרבויות העולם יש כמה שיטות איך לחשב את היממה, מתי מתחילה יממה חדשה ומתי מסתיימת הקודמת (נניח היום הראשון לחודש). הבבלים בחרו בשיטה הכי הגיונית לכאורה: מזריחה לזריחה. אדם מתחיל יום חדש עם זריחת השמש ולכן סברא להתחיל את היממה בזריחת השמש ולסיים אותה כשהוא קם מהשינה לאחר יום האתמול.

העולם המודרני בחר בשיטה אחרת שאף היא הגיונית: מחצות הלילה לחצות הלילה. שעות הערב הן סיום היום הקודם ומחצות הלילה (כשאנשים מתארגנים ליום המחר) מתחיל היום החדש.

ואולם עם ישראל בחר בשיטה התמוהה ביותר: "ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד". היום החדש מתחיל ברדת החשכה של אתמול. וזה חסר הבנה: שעות הערב הן סיום היום הקודם, הן אמצע יום העבודה ההוא, ומה פתאום להתחיל בהן את המחר? במה מתחיל מחר?

התשובה החסידית מופלאה (ראו שיחת שמחת בית השואבה תשי"א): העולם מתקדם מהחושך אל האור. ההיקף השלם של המציאות מתחיל בחושך ומתקדם בהדרגה אל הטוב. עצם מושג הזמן מלמדנו שהחושך הוא קריאה לעשייה, והמשימה היא לגלול חושך מפני אור ולהאיר את אור היום.

ועכשיו נשאל האם הצלחנו? האם לאחר 4000 שנה של היסטוריה מאז אברהם אבינו, אנו מתקדמים או נסוגים? חלף מספיק זמן כדי לייצר פרספקטיבה ואפשר לשים לב כי העולם מתקדם באופן קבוע בדרך להשגת שלמות. בדיוק כמו שבעולם המדעי, ברור שאנו כל הזמן מתקדמים, כך להבדיל במובן הערכי, העולם מתקן את עצמו ומתקדם בהדרגה. ללא ספק, העולם של היום הוא הרבה יותר טוב מאשר העולם של לפני 4000 שנה.

אמונה: לפני 4000 שנה האמין העולם כולו בעץ ואבן. כלל האנושות האמינה שהאלוקות נמצאת בחפצים דוממים על פני האדמה. ואז קם אדם ושיווק טענה מוזרה: אברהם הצעיר טען שהאלוקים הוא אחד ויחיד ונמצא מעבר לטבע. אברהם נתפס כיצור שהוא בין מסוכן ל"הזוי", נמרוד זרק אותו לאש באשמת הפצת כפירה, אבל 4000 שנה חלפו וכיום רובו המוחלט של העולם המערבי מאמין באמונתו של אברהם. הפגאניות נותרה כלואה במדינות המזרח הפרימיטיביות, אבל יהודים ולהבדיל נוצרים ומוסלמים – **ארבעה מיליארד איש!** – מאמינים באמונתו של אבינו הראשון.

אברהם הוא האיש המשפיע ביותר בהיסטוריה. הנה ניתוח מדהים של המציאות מפי הרמב"ם:

רמב"ם הלכות מלכים יא: מחשבות בורא העולם – אין כוח באדם להשיגם... וכל הדברים האלו של ישוע הנצרי ושל זה הישמעאלי שעמד אחריו, אינן אלא לישר דרך למלך המשיח ולתקן העולם כולו לעבוד ה' ביחד. כיצד? כבר נתמלא העולם מדברי המשיח ומדברי התורה ומדברי המצוות, ופשטון דברים אלו באיים רחוקים ובעמים רבים ערלי לב והם נושאים ונותנים בדברים אלו. אלו אומרים: מצוות אלו אמת היו, וכבר בטלו בזמן הזה ואלו אומרים: דברים נסתרים יש בהן ואינן כפשוטן... וכשיעמוד המלך המשיח באמת ויצליח וירום וינשא, הם כולם חוזרים ויודעים ששקר נחלו אבותיהם.

אלו דברים מדהימים: כשאנשים מביטים על הנצרות או האיסאלם בהווה, הם נראים כמו סטירת לחי מצלצלת להשפעת היהדות, אבל כשבוחנים את הדברים בפרספקטיבה רחבה, קולטים שהם היו היצואנים והמשווקים של האמונה בא-ל אחד, ובכך יישרו דרך למשיח.

קדושת החיים: עד לפני כמה מאות שנים, כשאבא רצה לבדר את ילדיו, היה לוקח אותם אל הקולוסיאום לחזות בקרבות גלדיאטורים. במופעי אכזריות ורצח בין אנשים לבעלי חיים ובין בעלי חיים עצמם. עבדים נקלים היו נאבקים בשרשראות מול בעלי חיים ומומתים על קירות הזירה. גם מבחינת החוק, הענישה המקובלת הייתה לשבור ידיים ורגליים, לקשור אנשים לזנב סוס וכו'.

פרשת בראשית לעומת זאת אומרת "שופך דם האדם באדם דמו יושפך". ככה פשוט, ללא סייגים. התורה לא מחלקת בין חיי עשיר לעני, בין חיי מבוגר לתינוק שנולד, בין חיי בריא לחיי נכה או פגוע

שכלית ח"ו. יתירה מכך: פרשת משפטים מזהירה על קדושת החיים של השפל בין יצורי האדם באותם ימים, **עבד כנעני**, וקובעת שאדון שפגע בעבדו – משתחרר העבד לחרות!

ואכן משנה לשנה, הופכת האנושות להיות הומנית ורכה. וכיום, אדם שמבקש לפגוע אפילו בחייו שלו ח"ו או אפילו בחתול ברחוב – נבלם בידי השלטונות. המוח האנושי קלט את קדושת החיים.

שלום עולמי: מאז שחר האנושות הנורמה היא מלחמה והשתלטות. איש לא שאל את אלכסנדר מוקדון, ג'ינגס חאן או נפוליון מדוע כבשו עמים וחסלו חיים של מיליונים.

מנגד, התנ"ך לא מפסיק לבקר את המלכים ולשים להם הגבלות וסייגים. כאשר אחאב מעז לקחת כרם שאינה שייכת לו, הוא נענש בעונש נורא: הוא מת בחזית המלחמה והכלבים מלקקים את דמו. ואכן כיום נוצרה הסכמה אוניברסלית שהתנהגות כזו ראויה להחרמה. האווירה העולמית חותרת לסיום תקופת המלחמות ואם אותם רודנים היו חיים כיום, היו מובאים בפני בית המשפט הבינלאומי בהאג. הצורר אסאד ש'בסך הכול טובח בבני עמו, מה שעשו מלכים בכל התקופות, אינו יכול לצאת היום מגבולות מדינתו. אבל סטאלין לא ראה צורך להתנצל בפני אף אחד.

ראו תוספת חשובה בהערה².

ואולם למרות כל האמור והתמונה היפה שהוצגה, מה שקובע בסוף הוא התוצאה הסופית. לצד ההתקדמות המתמדת לא זכינו לבניין ירושלים ובית המקדש, והעיקר חסר מן הספר. ימי בין המצרים הללו הם ימי הסגולה שמציפים את התחינה והזעקה לגאולה אמתית ומוחלטת בקרוב ממש.

כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי מתאפשרת בתמיכתם של **שלוחי הרבי ברחבי תבל**

ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי
ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי
להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב

² עם זאת, כמובן שהמשיח לא הגיע ונותר התחום האחרון והחשוב ביותר. ישנו נושא אחד בו האנושות צועדת אפילו לאחור: **החופש והמתיירות**. אנו חיים בתקופה בה הכול מותר. אין ערך קדוש ואין נושא מוחלט שלא נתון לוויכוח. התפיסה היום אומרת ש"אני הוא החוק והחוק הוא אני וכל שגעון יתקבל בברכה". איך התופעה הזו יכולה להתאים עם יישור הדרך למשיח לתקן עולם במלכות ה'?

צריך לומר שזאת המשימה האחרונה: להביא את השכינה הכי למטה, במצב של עבודה בכוח עצמו לגמרי. מוסדות הדת מאבדים את הכוח ואת הסמכות וזה בדיוק השלב לעקשנות שנובעת מעצם נשמתו של האדם. וראו בלקו"ש לו שיחת פורים בסוף השיחה, שדווקא הימים החילוניים ביותר בהיסטוריה בגזרת אחשוורוש, הפכו להיות הימים היפים ביותר בבחירת עם ישראל בקב"ה.

בתור נספח העשרה לשיעור, צירפתי מאמר שכתבתי לעיתון כפר חב"ד בנושא, והדברים נראים מיושבים.